

Grčki bogoslov XIV. st. Dimitrije Kydones (B. S. 1924).

»Pravovjerni« ili »pravoslavni« (B. S. 1938).

Proskomidija u grčkim i slavenskim liturgijama (1944 u rukopisu).

Grčko-slavenska liturgija predposvećenih darova (1945 u rukopisu).

Pravovjerje Cirilometodskih učenika (1944 u rukopisu).

Osim toga pokojnik je priredio i potrebne udžbenike za slušače Rkt. Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, čime je doskočio velikoj potrebi slušača, kojima je u današnjim prilikama nemoguće dobavljati stranu naučnu literaturu iz te struke.

Zbog svoje solidne stručne spreme pokojnik je na Rkt. Bogoslovnom fakultetu uživao kako u krugu svojih kolega profesora, tako i kod slušača veliki ugled. To se vidi i po tom, što je za svoga djelovanja na fakultetu bio 6 puta biran za dekana, i to u godinama: 1946/47, 1947/48, 1954/55, 1955/56, 1956/57, 1957/58.

Kad je svršetkom mjeseca lipnja 1952 g. Rkt. Bogoslovni fakultet u Zagrebu bio izlučen iz sklopa Hrvatskog Sveučilišta u Zagrebu, te je i on među profesorima, koji su stekli uvjete za mirovinu, bio umirovljen, i kad je taj fakultet ostao bez dovoljnih sredstava za redovno plaćanje profesora, pokojnik je s velikom požrtvovnošću i dalje radio bez plaće na ovom fakultetu sve do kraja školske godine 1962/63, kad ga je bolest prikovala uz krevet, te joj je konačno do kraja iscrpljen u požrtvovnosti podlegao i predao svoju plemenitu dušu Onome, komu je kroz čitav svoj život vjerno služio.

Rkt. Bogoslovni fakultet u Zagrebu osjeća smrću Dra Jurja Pavića težak gubitak. On je bio jedan od najčasnijih i najzaslužnijih stupova i predstavnika one bogoslovne znanosti, koja zahtijeva opsežno i duboko poznavanje ove struke, i veoma će se teško naći nasljednik, koji bi tu prazninu ispunio. Ali kad se nedokučivom Božjem promislu svidjelo, da svoga vjernog i požrtvovnog slugu pozove k sebi, čvrsto se ufamo, da će njegova plemenita duša primiti onu nebesku nagradu, što je zaslužuju, po riječima proroka Daniela, da će »mudri sjati kao nebeski sjaj, i koji su mnoge poučavali u pravednosti, bit će kao zvijezde u svoj vječnosti« (Dan 12,3).

Dr. J. Oberški

U SPOMEN HENRI BREUIL-u

Abbé Henri Breuil, »taj neosporni učitelj prehistorije« (Bergounioux) dne 14. kolovoza 1961 završio je svoj dugi i bogati život. Katolički tjednik »Orizzonti« od 3. rujna 1961 (broj 36, str. 16) ovako opisuje njegove zadnje časove: »Malena rasta, pognuta, šutljiva: takvog su njegovi prijatelji zadnji puta vidjeli abbé Henri Breuila u nedjelju 13. kolovoza. Izašao je u zoru iz svoje kuće, da se uputi u župnu crkvu u L' Isle-Adam, versajske biskupije. Uzduž puta mnogi su ga pozdravljali. Odgovarao je umornom rukom mahajući pustenim šeširom. Njegove su usnice šaputale molitvu. Njegova sestra, udana za gospodina De Mallevoue, koja ga je s ljubavlju služila, je rekla, da je stari osamdesetpetgodišnji svećenik proveo u sabranosti dane, koji su pret hodili blagdanu Uznesenja. Dne 14. kolovoza, uoči velike kršćanske svetkovine, zaklopio je oči u miru Kristovu«.

Rodio se u Mortainu (Manche) dne 28. veljače 1877. Studirao je na Katoličkom Institutu i Sorboni te se vrlo rano oduševio za prehistoriju i geolo-

giju. Postao je slavan već u svojoj dvadesetpetoj godini s istraživanjem altamirske spilje, te »siksinske kapele« prehistorijskog čovjeka, kako je on sam naziva. Otada je istraživao i pronašao više od 80 spilja u Evropi, Africi i Aziji. Od 1905 do 1910 bio je profesor na sveučilištu u Fribourgu (Švicarska). Zatim je predavao na Paleontološkom Institutu a godine 1929 imenovan je profesorom na Collège de France, najvišem francuskom učevnom zavodu, gdje je ostao do 1947. Za vrijeme rata 1941—1942 predavao je na lisabonskom sveučilištu, a zatim do 1951 u Johannesburgu, u južnoj Africi.

H. Breuil je napisao skoro 900 članaka po raznim znanstvenim časopisima i brojna znanstvena djela. Evo samo nekoliko glavnih njegovih knjiga: *La caverne d' Altamira* (1906), *Cavernes cantabriques* (1912), *Peinture rupestres schématiques de la péninsule Iberique* (1936), *Paleonthique de Chine* (1929), *L' Afrique préhistorique* (1933), *Les Hommes de la Pierre Ancienne* (1951), *Quatre cents siècles d'histoire pariétale* (1952).

Breuilov se svjetski auktoritet u prehistoriji očitovao napose g. 1931, kad su ga »The Chinese Geological Survey« i »The Rockefeller Foundation« pozvali u Peking, da na terenu odluči, da li su ljudski artefakti kamenje i životinjske kosti iskopane u spilji Šukutjen kraj Pekinga i da li potječu od *Sinanthropusa* kao stanovnika te spilje. Svoj pozitivni odgovor dao je u članku »Šukutjensko nalazište *Sinanthropusa* i njegovi ostatci vatre i industrije« (*Anthropos* 1932, str. 1—10).

Zadnji je puta nastupio kao priznati svjetski stručnjak mjeseca kolovoza 1956. Prehistoričari, Louis-Rene Nougier i Romain Robert, otkrili su u već poznatoj spilji iz Périgorda 113 zidnih crteža, čija je starost dosegala do 20.000 godina. Neki su stručnjaci tvrdili, da se radi o velikoj zabludi, jer bi ti crteži potjecali istom iz 1943 od izbjeglica pred nacističkom okupacijom. Starina H. Breuil je bio određen, da riješi to pitanje. Pošao je u spilju i kad je nakon dvanaest sati izašao, izjavio je: »Mogao sam opaziti freske mamuta i jednu izvrsnu sliku *rhinocerosa*. Osim stila razni indiciji ukazuju, da sve to dugujemo prehistorijskim ljudima, koji su živjeli između 20 i 40.000 godina prije naše ere«.

Breuil je za svoj rad dobio priznanje najviših svjetskih znanstvenih ustanova. Svakako je najvažnije njegovo odlikovanje »Medalja Huxley« od »The Royal Anthropological Institute« iz Londona. Prilikom primanja toga odlikovanja dne 16. travnja 1946 održao je predavanje pod naslovom »Tekovina upoznavanja vrlo visoke starosti čovjeka« (*Anthropos* 1942—45, str. 667—687). Važan je uvod toga njegova predavanja. Najprije izbraja svoje stare veze s engleskim znanstvenim svijetom. Zatim doslovno kaže:

»Malo je stranaca od vaše zemlje primilo više znakova prijateljstva i poštovanja: medalju FLINDERS-PETRIE londonskog sveučilišta, veliku medalju londonskih Antikvara..., i sada ovu, tako cijenjenu u krugovima antropologa, Medalju HUXLEY (1941), a da ne spominjem počasne doktore Cambridge, Oxford, Edinburgh i Capetown.

I to mi doziva u pamet adresu, koju sam prije tri godine u ime Južnoafričkog Društva za promicanje znanosti izgovorio profesoru Broomu, Skotu iz Pretorije, da mu čestitam na njegovim sjajnim otkrićima pliocenskih antropomorfnih majmuna i čovjeka...

Tako laskavo odlikovanje, što ste mi podijelili premijom Huxley, jednoga od osnivača evolucionističke metode, koju je on oslonio na komparativnu anatomiju, uistinu je sjajno svjedočanstvo o preobrazbi duhova nakon jednog stoljeća, sada je usvojeno, da takvi problemi, koliko padaju pod udar

našeg opažanja i naših sjetila, ovise o empirijskoj znanosti, i da nema druge metode, kako bi se pokušalo shvatiti realnosti, koje se odvijaju u vremenu, kakvegod one bile.

S druge strane svaki dan su brojniji učenjaci, koji drže, da empirijske znanosti ne dohvaćaju dubinu bitka i ostavljaju netaknutima metafizičke probleme, što se u njima kriju. Opravdano je tu pomoću filozofskih metoda tražiti spiritualne principe, koji podržavaju osjetnu realnost i iz kojih ona izvire, u kojima smc uronjeni sa svih strana.

Za normalne umove Vjera i Znanost su prestale jedna drugoj protusloviti i odgovaraju dvama redovima realnosti, koje naš um dohvaća putevima različitima, ali ne protivnima« (N. dj., str. 668s).

Značajno je za znanstveni rad H. Breuila, da se kao katolički svećenik ništa nije bojao prihvaćati evolucionizam. Jedino ga nije mogao zamisliti bez »unutarnje duhovne potisne Stvaralačke Sile« (Les Hommes de la Pierre Ancienne, II izd. 1959, str. 164). Zato se on ne ustručava i kod prehistorijskog čovjeka pretpostaviti neku religiju. Naime na koncu svoga članka »Stari i srednji paleolitik« (Kern, Historia Mundi, sv. I, str. 259—288) imajući pred očima nalaze u Drachenlochu i Petershöhle kaže: »Međutim u visokim su alpskim stanicama lubanje i duge kosti spiljskog medvjeda tako postavljene na kamene ploče ili kamene sanduke, da bi mnogi u tom htjeli vidjeti ostatke žrtava, koje su se prinosile nadzemaljskim silama. Kakve su vrste bile te sile, teško je reći. No na temelju etnografskih paralela vjeruje se, da se može zaključiti na predodžbu jednoga Najvišeg Bića, jednoga Boga Oca, kome se najbolji dio jedne lovine prinosio kao pripadni dio njemu, tj. Stvoritelju i Djelitelju svih stvari (dakle neka vrst primicijske žrtve. . .)« (N. dj., str. 287s).

Breuil je sudjelovao i na proslavi stogodišnjice otkrića Neandertalca, u Düsseldorfu 1956. Održao je uvodni govor pod naslovom »Šezdeset godina otkrića primitivnih ljudi i njihov utjecaj na ideje«. Tu donosi jedan svoj razgovor s Papom Pijom XI., kad je godine 1935 s barunom A. C. Blanc u Saccopastore otkrio još jednu neandertalsku lubanju: »Nj. Sv. Pijo XI. primivši me iza nekoliko dana u privatnu audijenciju, smatrao sam svojom dužnošću, da mu pokazem prvu fotografiju te lubanje kao odgovor na njegovo pitanje o svrsi moga putovanja po Italiji. Promijenivši svoje naočale, on ju je pažljivo promotrio, podigao se te izgovorio ove umne riječi: To je jedna činjenica, ne hipoteza; treba sakupiti druge slične činjenice; kad budu dovoljno brojne, treba o njima voditi računa« (Hundert Jahre Neanderthaler, 1958, str. 3).

Kraj svega svog velikog znanstvenog rada H. Breuil je ostao odani svoj svećenik. To se lijepo odražuje iz jedne činjenice. Promatrajući svoj znanstveni rad došao je u sumnju: »Zar sve to nema malo svrhe samo po sebi? Zar me to ne odalečuje od mojih svećeničkih dužnosti?« Njegov mu je biskup riješio tu sumnju rekavši mu, da crkva treba ljudi nauke, da posvjedoči svoju prisutnost u svim područjima ljudske djelatnosti. A osim toga, tražiti u prvim ljudima tragove inteligencije, znači iskazivati čast Bogu Stvoritelju, koji se dostojao stvoriti čovjeka »na svoju sliku i priliku«. Njegove su zadnje riječi bile: »Molimo se i neka nas Bog spasi!«.

Veliki učenjak H. Breuil do zadnjeg je daha svoga života ostao svećenik pun vjere i pobožnosti dokazujući svojim primjerom, da se nauka i religija dadu skladno povezati.

Dr Stjepan Doppelhammer